

Diarienummer: DO 2024/1730
Handling: 2024.24592

u.remissvar@regeringskansliet.se
marie.torn@regeringskansliet.se

Yttrande över delbetänkandet Skolor mot brott (SOU 2024:17)

Diskrimineringsombudsmannens (DO:s) yttrande är avgränsat till frågor som rör DO:s uppdrag.

Med anledning av utredningens förslag vill DO påminna om att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande, ge barn och elever stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt och uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹ Skolan ska även vara en plats fri från diskriminering. Diskrimineringslagen fastslår att diskriminering i alla dess former är förbjudet inom skolan och att utbildningsanordnare har en skyldighet att arbeta med så kallade aktiva åtgärder. Det innebär att de ska bedriva ett förebyggande och främjande arbete för att inom verksamheten motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.²

DO bedömer att vissa av utredningens förslag innebär en risk för diskriminering och kan bli ett hinder för tillgång till lika rättigheter och möjligheter för vissa grupper av elever, framför allt utifrån etnisk tillhörighet. DO ställer sig också tveksam till syftet med flera av förslagen, eftersom det redan är fullt möjligt för skolan att till exempel polisanmäla brott (16.7) och att se till att obehöriga inte ges fritt tillträde till skolans område (16.5.1).

Utredningen betonar att flera delar av skolans grunduppdrag kan bidra till brottsförebyggande arbete och att det är viktigt att skolan kan utföra sitt grunduppdrag.³ Av utredningens direktiv framgår att arbete för trygghet inom skolan är nära sammankopplat med främjande arbete med normer

¹ Skollagen (2010:800) 1 kap. 4 §

² Diskrimineringslagen (2008:567) 2 kap. 5 §; 3 kap. 1–3 § § och 15–20 § §

³ Sammanfattning, sid 21

och värden.⁴ DO hade gärna sett att utredningens förslag tydligare knutit an till detta.

DO vill framhålla vikten av att barn även fortsättningsvis i första hand ska betraktas som rättighetsbärare och lärande individer. Det är också av stor vikt att arbete med att uppnå trygghet och säkerhet i skolan inte ensidigt fokuserar på att förebygga brott utan även omfattar arbete för att motverka diskriminering och främja allas lika rättigheter och möjligheter.

Brister i diskrimineringsperspektivet

DO anser att diskrimineringsperspektivet inte är tillräckligt utvecklat i utredningen. I beskrivningen av skolans skyldighet att förebygga och vidta åtgärder mot kränkande behandling och diskriminering (7.1.4) saknas information om utbildningsanordnares ansvar att motverka diskriminering genom aktiva åtgärder.⁵ Det förs också få resonemang om vilka konsekvenser förslagen kan få för olika grupper av elever, och även om det i samband med ett förslag anges att diskriminering inte får förekomma beskrivs inte hur detta ska åstadkommas (16.6.9). DO vill också uppmärksamma att det bör stå ”diskriminering” och inte ”en diskrimineringsgrund” i en mening (7.1.5).⁶

Brister i konsekvensutredningen

När det gäller barn och ungas rättigheter (18.6.1) saknas en analys av hur förslagen förhåller sig till barns rätt att inte bli utsatta för diskriminering. DO noterar också att barns erfarenheter och åsikter saknas i utredningen. Barns rätt att inte bli utsatta för diskriminering, respektive att göra sin åsikt hörd och få den beaktad, är två grundprinciper i barnkonventionen.

När det gäller personer med funktionsnedsättning (18.6.2) saknas närmare beskrivning av på vilket sätt denna grupp är särskilt utsatt och hur förslagen påverkar dem.

---

⁴ Tilläggsdirektiv till utredningen om att säkerheten i skolan ska förbättras (U 2022:04) (Dir. 2023:22)

⁵ Diskrimineringslagen (2008:567) 3 kap. 1–3 § § och 15–20 § §.

⁶ ”Brottsliga ageranden i skolan kan definieras på olika sätt; som ett internt ordningsproblem, en kränkning, mobbning, en diskrimineringsgrund, ett arbetsmiljöproblem, ett resultat av en oriktig myndighetsutövning eller ett socialt problem med mera.”

Förslag 16.3 Skolan ska bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete

DO bedömer att skolans arbete för att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter kan betraktas som brottsförebyggande arbete. Som utredningen konstaterar (5.2) saknas en allmänt vedertagen definition av begreppet brottsförebyggande arbete/brottsprevention. Utredningen hänvisar bland annat till att Skolverket nyligen konstaterat att skolans kunskaps- och värdegrundsuppdrag är centrala i brottsförebyggande arbete, samt att samverkan, trygghet och arbete mot kränkande behandling är områden som kan bidra till att förebygga brott.⁷

Med anledning av detta vill DO uppmärksamma att utredningen i detta förslag ger begreppet brottsförebyggande arbete en onödigt snäv innebörd, då arbetet enbart ska omfatta att kartlägga och åtgärda brottslighet. DO anser att en bredare definition skulle vara mer verkningsfull för att nå utredningens syfte om en trygg och säker skola. Detta skulle också underlättat den integrering med liknande arbete i skolan som utredningen i ett följdförslag säger sig vilja uppnå (se vidare under 16.3.6).

Förslag 16.3.6 Skolorna ska stödjas och lägesbilderna ska följas upp nationellt

Angående förslaget att det ska tas fram ett stödmaterial om hur förskolor, skolor och fritidshem kan arbeta brottsförebyggande, betonar DO vikten av att brottsförebyggande arbete integreras med skolans arbete med att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter.⁸

Förslag 16.5.2 Skolverket ska få ett uppdrag att ta fram en vägledning

DO understryker att den föreslagna vägledningen bör betona att diskriminering inte får förekomma i arbete med att begränsa obehöriga personers tillträde till förskole- och skolområdet.

---

⁷ Se Skolverkets redovisning av regeringsuppdraget att kartlägga skolans brottsförebyggande arbete: "Skolans roll i det brottsförebyggande arbetet - En nordisk jämförelse och en kartläggning av brottsförebyggande arbete i svensk skola", Skolverkets rapport 2023:10

⁸ Diskrimineringslagen (2008:567) 3 kap. 1–3 § § och 15–20 § §

Förslag 16.6 Skolan ges en möjlighet att besluta om undersökning av bland annat väskor

DO har förståelse för att det under vissa omständigheter kan vara nödvändigt att elevers väskor och andra föremål undersöks. DO välkomnar att bestämmelsen begränsas till undersökning av just föremål och alltså inte inbegriper kroppsvitaktion, samt att de yngsta barnen undantas. I sammanhanget vill DO understryka att det är av största vikt att ingen diskriminering sker i de stickprovskontroller som kan komma att genomföras. DO bedömer att stereotipa föreställningar om olika grupper kan medföra risk för diskriminering som har samband med framför allt kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning och funktionsnedsättning vid stickprovskontroller.

Förslag 16.7 Skolan ges ett ansvar att polisanmäla vid misstanke om brott

DO framhåller att skolans eventuella ansvar att anmäla händelser till Polismyndigheten när en elev kan misstänkas för brott inte påverkar skolans ansvar att utreda och vidta skäligen åtgärder mot sådana händelser som utgör trakasserier och sexuella trakasserier enligt diskrimineringslagen.⁹

Beslut i detta ärende har fattats av Lars Arrhenius efter föredragning av utredaren Emma Wilén. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Cecilia Narby, sektionschefen Anna Ericsson, strategiska rådgivaren Lars Lindgren och experten Tarik Qureshi deltagit.

Lars Arrhenius
Diskrimineringsombudsman

---

⁹ Diskrimineringslagen (2008:567) 2 kap. 7 §